

Egy 17. századi, papírra festett, perzsa bútortet- festmény restaurálása

Kurovszky Zsófia által datált perzsa „óriásminiatúra”
(Irán, Qajar dinasztia) konzerválása, restaurálása

A festmény 60 x 45 centiméteres; méreteinél és ábrázolásmódjánál fogva ragadt rá az „óriás-miniatúra” elnevezés. Az Iparművészeti Múzeumban is található ehhez hasonló bútortet, bútordíszítmény.

A kép magántulajdonból került hozzám helyreállítás céljából. Úgy gondolom, érdekes ennek a munkának a bemutatása, a munkafolyamatok, és az azok során szerzett tapasztalatok ismertetése, mert e beszámoló segítségével egy lehetséges megoldást kínálhatok az ehhez hasonló feladatok megoldásához.

Átvételi állapot.

Az aranyozott szegélydíszítéssel ellátott festményt drapp színű bársonyborítású paszpartuval keretezték körbe. A képet a paszpartú hátoldalához, teljes felületen, vastag enyvvel rögzítették. A hátsó támaszként szolgáló egyenetlen, durva szerkezetű rongypapírlemez több helyen, főként a széleken elvált a festménytől. A „miniatúra” felületét megsötétedett lakk fedte, amely vastag, nehezen átlátható réteget képezett, csökkentve ezáltal a színek varázsát. A több rétegben felhordott lakkok kiszáradtak, a festmény pikkelyes repedését okozták, s felhúzták az alapozást és a papír felső rétegeit, hullámosodás alakult ki. A hátoldalon, a papír anyagában sűrű rovarjáratok fordultak elő, ennek magyarázata az enyv jelenléte, melyet a rovarok igen kedvelnek. A kép paszpartúból történő kiemelése után jól láthatóvá vált, hogy a hátoldalt vastag, barna festékréteg fedte, amely vízdihatóságából ítélve, enyves kötőanyagú lehetett. A szélek több helyen szétváltak, a lumineszcens felvételek tanulsága szerint már történtek korábbi beavatkozások, javítások az utolsó egységes lakkréteg felhordása után is. A restaurálás megkezdése előtti tervezésnél eldöntöttük, hogy a lehető legkevésbé avatkozunk bele a műtárgy állapotába, valamint mellőzzük a műanyagok alkalmazását. Első lépésként azonban a papírhordozó konzerválása, megerősítése előtt rögzítettük a felületén felvált, pikkelyesen megrepedezett, mozgó festékréteget Klucel M-mel felvitt cigarettapapír segítségével.

A papírhordozó konzerválása, helyreállítása

A hordozó alapanyaga az európai papírt ismerő restaurátor számára meglehetősen szokatlan volt. Az alappapír szürke anyagában a másodlagosan felhasznált pamutvászon és selyem darabkák mellett növényi rostokat, gabonaszemeket, tökmaghéjat és még apró kavicsokat is találtunk. Ezek így együttesen nagyon durva, festésre látszólag szinte alkalmatlan felületet eredményeztek. A hordozó teljes vastagsága körülbelül 6 mm volt. Mivel a papírlemez már több helyen széthasadt, ezért azt a nyílások mentén

szárazon két rétegre választottam szét. Mindkét részt, a festmény hátoldalát és a másik darab felületét is megpróbáltam szike segítségével egyenletessé tenni, illetve síkba hozni. A mélyedések kiegyenlítésére gyári papírpépet foszlattam szét vízben, majd ezt a pépes

1. ábra. A szétnyitott festményt hordozó papírlemez

2. ábra. A kép hasított hátoldalának kitöltése papírpéppel

anyagot összekevertem Klucel M-mel (Hidroxipropilcellulóz) és felhordtam mindkét fél belső felére egyenetlen rétegekben. Ezekre az oldalakra Vetex anyagot simítottam. A felesleges nedvesség eltávolítása apró lyukakkal teli vákumasztalon történt. A Vetex leemelése után jól láthatóvá vált, hogy a papírpép beült a mélyedésekbe. Az így kapott két sima felületet Planatol Superior BB és Klucel M keverékével, egy japánpapír közbeiktatásával ragasztottam össze. A sarkok és szélek hiányait szintén japánpapírral pótoltam, rétegenként felépítve a megfelelő vastagságig. Először vákumasztalon hengereltem, majd szilikonpapír és gyakran cserélgetett szívópapírok között préseltem száradásig.

A festmény restaurálása

A festmény különböző pontjairól vett minták rétegcsiszolatain, polarizációs mikroszkóp alatt, láthatóvá váltak a lakkrétegek, a pigmentréteg és a vékony alapozás is. A lumineszcens felvételeken pedig feltűnt, hogy a pigmentek kötőanyaga is lumineszkál a lakkrétegekhez hasonlóan. A képet keretező ornamentális szegélyből vett minta csiszolatán egyértelműen

3. ábra. Festményrészlet restaurálás után

mindössze egy lakkréteg jelent meg, melyből arra következtettünk, hogy a szegélydíszítményt a festményt magába foglaló keret valószínűleg takarhatta. A figurális képmézót viszont felújítás céljából időről-időre újra lakkozhatták. A második és az utolsó lakkréteg között, illetve az utolsó tetején a csiszolatokon látható sötét réteg a használat során ráakódott szennyeződés lehet. Eleinte a régi, megsötétedett lakkréteg regenerálása tűnt a megfelelő megoldásnak, mert tartottunk attól, hogy a festmény lakkbán kevert pigmentekkel készülhetett. Felvetésünket a csiszolatokról készült lumineszcens felvételek igazolni látszottak. A papírhordozó konzerválása után azonban a brüsszeli keverékkel végzett tisztítópróba eredményesnek és kíméletesnek bizonyult, így a lakkréteget biztonsággal tudtuk eltávolítani. A fegyverek, a ruhák díszítményei, a nyergek, a löszerszámok és a baldachin a párnával, valamint a szegélymotívum aranyozással kombinálva készültek. A hiányok pótlása hagyományos kréta tömítéssel készült, majd egy réteg damárlakk után az esztétikai helyreállítás kiszívott olajfestékkel beilleszkedő retussal készült. A festmény visszakerült megtisztított bársonykeretébe

Szalai Veronika

A PNYME Restaurátor Szakosztály vezetősége

2002-től a PNYME Restaurátor Szakosztály vezetősége a választások alapján a következő:

Elnök: Orosz Katalin, Magyar Országos Levéltár
Titkár: P. Holl Adrienn, Országos Széchényi Könyvtár
Vezetőség: Csillag Ildikó, OSZK
Fehrentheil Henriette, Ars Alba Bt.
Horváth Pál, OSZK
Karsaly Beatrix, OSZK
Tóth Tiborné, MOL

Az önéletrajzok többsége már megjelent a Papírpár 1. számában.

Folytatjuk a PNYME Restaurátor Szakosztály vezetőségének bemutatását:

Orosz Katalin

A gimnázium elvégzése után nem találtam a helyem, a biológusi pálya felé kacsintgattam, de hamar rájöttem, hogy nem ez az én utam. Így jelentkeztem a Misztótfalusi Kiss Miklós Nyomdaipari Szaközépkola és Szakmun-

kásképző Intézet érettségizett könyvkötő szakára. A tanulódót a Zrínyi Nyomdában Rácz Ferenc szárnyai alatt töltöttem, majd Farkas Péter könyvkötő mester tanítgatott a szakma szépségeire.

1991 januárjában aztán elhelyezkedtem a Magyar Országos Levéltár könyvkötészetében. Szintén ez év februárjában megkezdtem tanulmányaimat az Országos Széchényi Könyvtár által szervezett könyv- és papírrestaurátor tanfolyamon, ahol 1993-ban tettem záróvizsgát és kaptam bizonyítványt.

Ez az év nagyon zsúfolt és egyben eredményes volt számomra, hiszen ekkor volt szerencsém részt venni egy két hónapos, az ICCROM által szervezett nemzetközi papírrestaurátor tanfolyamon Ausztriában. Ez volt számomra az első kitekintés a nagyvilágra, megismerkedhettem a szakma „nagyjainak” munkamódszereivel, a legújabb anyagokkal és nem utolsósorban az ott működő etikai szempontokkal is. Így aztán ezt követően lelkesedéssel és kíváncsisággal telve kezdtem meg hazaérkezésem után tanulmányaimat a Magyar Képzőművészeti Főiskola Múzeumi és Közgyűjteményi Tárgyrestaurátor szakán, papír-bőr szakirányon. Itt 1998-ban szereztem meg a diplomát. Közben